

norsk lektorlag

UFD	
27 APR. 2005	
Saksnr.	200404093-142
Arkivkode.	510

Utdannings- og forskningsdepartementet, Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 25.04.05

Høringssvar fra Norsk Lektorlag til høring om fag-og timefordelingen for grunnskolen, for fellesfag i videregående opplæring, omfang og prinsipper for valg av programfag i videregående opplæring.

Deres ref. 200404093

1 FELLES BESTEMMELSER FOR GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Norsk Lektorlag mener at elever/foresatte må få rett til skriftlig informasjon som gjør det mulig å se at skoleeier overholder sine juridiske forpliktelser overfor den enkelte elev når det gjelder minstetimetall i alle kurs/fag.

Stortinget har sluttet seg til at departementet skal fastsette et samlet minstetimetall som den enkelte elev har rett til å få, og som skoleeier har plikt til å gi. Departementet skriver at timetall skal omregnes fra 45 minutters enheter og fastsettes som 60 minutters enheter når fag- og timefordelingen fastsettes, og at endringen ikke innebærer utvidet undervisningstid i fagene. Norsk Lektorlag vil advare mot at omregningen kan medføre redusert effektiv undervisningstid på den enkelte skole. Et kurs på 150 årstimer á 45 minutter som reorganiseres til et kurs på 113 årstimer á 60 minutter, kan i praksis bety at elevenes undervisningsmengde reduseres eller blir mindre effektiv. Departementet bør derfor tydeliggjøre at omregningen heller ikke skal bety at undervisningsmengden skal kunne reduseres.

Dersom intensjonen i Kunnskapsløftet skal følges opp, bør skoleeier rutinemessig dokumentere at det *samlede minstetimetall som den enkelte elev har rett til å få, og som skoleeier har plikt til å gi, faktisk blir gitt*. Den enkelte elev/ elevens foresatte bør få rett til skriftlig informasjon der skolen gir en oversikt over antall timer i de ulike fag/kurs elevene skal ha, og en plan for hvordan tilbudet skal gis. Det gamle timeplanssystemet gjorde det relativt enkelt å sjekke om undervisningstilbudet hadde et omfang som oppfylte fastsatte krav til samlet minstetall. Med ulik organisering av undervisningen i form av tverrfaglige arbeidsøker, selvstudium og generell veiledning som erstatter fagspesifikk undervisning, gjøres situasjonen uoversiktlig for elever/foresatte. Nye og friere organisasjonsformer krever at man lokalt utvikler ny og bedre dokumentasjon av opplæringstilbudets omfang. Retten til tilpasset opplæring og et brukerorientert system forutsetter at hver enkelt forelder/elev får lett tilgjengelig oversikt over skoleeiers plikter og planer for undervisningstilbudet. Skoleeier er juridisk ansvarlig for at timetallet er i tråd med bestemmelsene om fag- og

timefordeling, og at den enkelte elev får opplæring i samsvar med opplæringsloven og forskrifter til opplæringsloven. Elever og foreldre må derfor gis rett til bedre innsikt i skoleeiers valg og prioriteringer når det gjelder organisering av det aktuelle undervisningstilbudet. Uten et slikt grunnlag vil ikke forslag 1.1 om omdisponering av timetall fungere hensiktsmessig

1.1 Omdisponering av inntil 25 prosent av timetallet.

Departementets forslag nr. 1

Skoleeier kan omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag når det er grunn til å anta at dette vil kunne føre til bedre måloppnåelse i fagene samlet sett for den enkelte elev. Slik omdisponering av timer forutsetter at målene i læreplanene i fagene ikke blir fraveket, og krever samtykke fra den enkelte elev/lærling/foreldre. Omdisponeringer av timer som innebærer avvik fra målene i læreplanen, forutsetter at kriteriene og prosedyrene for spesialundervisning blir lagt til grunn.

Norsk Lektorlag vil understreke at dette bør være en individuell ordning knyttet til behovet for den enkelte elev, ikke en ordning for å realisere mål skoleeier ellers har problemer med å oppfylle. Ulik disponering av timetall bør heller ikke bli et "reformmål" i seg selv og føre til at flest mulig elever skal ha individuell opplæringsplan. Grunnlag nummer én for at foreldre og elever skal kunne vurdere denne muligheten, ligger i at skoleeier til enhver tid kan legge fram lett tilgjengelig informasjon om planer/gjennomføring av samlet minstetimetall, jfr. det som er skrevet i innledningsvis.

Grunnlag nummer to er at de nye læreplanene i fagene blir såpass klare og konkrete at det blir mulig å vurdere og forutse hvordan elevens faglige måloppnåelse vil påvirkes av et redusert timetall i et aktuelt fag. Det forutsettes også at målene i læreplanene faktisk blir såpass konkrete at foreldrene kan delta i samtalen om de faglige premissene for omdisponering av timetallet.

1.2 Forslag til endringer av fagbetegnelser i grunnopplæringen

Departementet ser det som en fordel at fag som er felles for grunnskole og videregående opplæring, får samme fagbetegnelse. Dette vil bidra positivt til sammenheng og progresjon i fag med gjennomgående læreplaner.

Departementets forslag nr. 2:

- a) Betegnelsen på faget "natur- og miljøfag" i grunnskolen endres til "naturfag".
- b) Betegnelsen på faget "samfunnslære" i videregående opplæring endres til "samfunnsfag".

Norsk Lektorlag slutter seg til departementets vurderinger og forslag om fagbetegnelser.

2 BESTEMMELSER FOR GRUNNSKOLEN

Departementets forslag nr. 3:

Departementet foreslår å utvide timetallet i engelsk, matematikk, naturfag og samfunnsfag, hver med 38 timer på 1. – 4. årstrinn (1 uketime i gjennomsnitt), fra skoleåret 2005 - 2006.

Departementets forslag nr. 4:

- a) Fra skoleåret 2006 – 2007 utgår timer til frie aktiviteter på småskoletrinnet. Timene brukes til å styrke fagene *KRL* og *engelsk* med henholdsvis 38 timer hver, *kunst og håndverk* med 28 timer og *kroppøving* med 143 timer.
- b) *Skolens og elevenes valg* utgår.

Departementets forslag nr.5:

- a) Timetallet for 2. fremmedspråk fastsettes til 304 timer.
- b) Timetallet for programfag fastsettes til 180 timer. Timer til programfag frigjøres ved at naturfag, samfunnsfag, engelsk og KRL hver reduseres med 38 timer på ungdomstrinnet mot tilsvarende styrking på barnetrinnet. Kunst og håndverk reduseres med 28 timer og styrkes tilsvarende på barnetrinnet.
- c) *Skolens og elevenes valg* går ut.

Norsk Lektorlag er tilfreds med den foreslåtte utvidelsen av timetallet og med at departementet foreslår å styrke det faglige innholdet i barnetrinnet og ungdomstrinnet ved at timer til frie aktiviteter og timer til skolens og elevens valg omdisponeres til fag som har forpliktende læreplaner.

Naturfaget er foreslått redusert på ungdomstrinnet fra 9 til 8 uketimer over tre år. Norsk Lektorlag mener at det ikke bør flyttes timer fra naturfag fra ungdomstrinnet ned på barnetrinnet. Faget naturfag krever for mye av intellektuell modenhet, av fagspesifikk lærerkompetanse og av spesialutstyr. En slik flytting vil være i strid med Stortingets erklærte målsetninger om å styrke realfagene i skolen. Den foreslåtte økningen med en uketime på barnetrinnet kan ikke ses på som en fullgod erstatning. Naturfaget må opprettholdes med (minst) 9 uketimer på ungdomstrinnet.

Programfag på ungdomstrinnet må vise på en realistisk måte hva som venter i videregående opplæring. Det må derfor defineres og stilles formelle minstekrav til undervisningskompetanse og undervisningserfaring fra videregående opplæring for dem som skal undervise programfag på ungdomstrinnet. Det er også viktig at tilbudet blir såpass vidt at elevene får reelle muligheter til å velge mellom både teoretiske, praktiske og estetiske programfag. Det kreves også et kompetanseløft når det gjelder rådgivning på dette området.

3 BESTEMMELSER OM VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

1.3 Om studieforbereidende utdanningsprogrammer

Departementets forslag nr. 7:

Elevene skal ha et felles grunnlag for generell studiekompetanse og dermed et felles utgangspunkt for inntak til universitet og høyskoler. Alle studieforbereidende utdanningsprogrammer skal derfor ha samme fag- og timefordeling for fellesfagene:

- Matematikk økes med 3 uketimer i Vg2, slik at faget får til sammen 8 uketimer.
- Geografi innføres som nytt fellesfag med 2 uketimer i utdanningsprogram for idrettsfag og utdanningsprogram for musikk, dans og drama.
- Eldre og nyere historie utgår og erstattes med et nytt historiefag på 6 uketimer.

Dette innføres som obligatorisk fellesfag for alle studieforbereidende utdanningsprogrammer.

- Faget økonomi og informasjonsbehandling utgår som eget fag.
- Økonomidelen i faget økonomi og informasjonsbehandling overføres til samfunnsfag, som utvides fra 2 til 3 uketimer i Vg2.
- Bedriftsøkonomi utgår som fellesfag og blir nytt programfag i programområdet for samfunns- og økonomifag i studiespesialiserende utdanningsprogram.
- 2. og 3. fremmedspråk gis samme timetall uavhengig av om eleven fortsetter med faget fra grunnskolen eller begynner med nytt fremmedspråk.
- Krav om 3 uketimer studieretningsfag i språk for elever på allmennfaglig retning i studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag utgår.
- Kroppsøving utgår som fellesfag i utdanningsprogram for musikk, dans og drama, men skal inngå i programfag i utdanningsprogrammet. Utdanningsprogram for idrettsfag og utdanningsprogram for musikk, dans og drama får slik samme struktur.

Departementets forslag nr. 8:

- Programfag har tilhørighet til ett bestemt programområde. Minste samlede omfang for et programfag er 10 uketimer. Øvre grense for et programfag settes til 20 uketimer.
- Elevene skal velge ett programområde innenfor det utdanningsprogrammet de har valgt. Elevene skal ha minimum to ulike fag fra valgt programområde. Hvert fag skal ha et omfang på minst 10 uketimer.
- I programområder med 30 uketimer per år er kravet at elevene skal bruke minimum 20 uketimer over 3 år til programfag innenfor det programområdet de har valgt. Øvrige timer (10 uketimer over 3 år) kan brukes til valg av programfag (valgfrie programfag) både fra eget programområde og fra andre studieforbereidende utdanningsprogrammer.
- I programområder med 35 uketimer per år er kravet at elevene skal bruke minimum 30 uketimer over 3 år til programfag innenfor det programområdet de har valgt. Øvrige timer (15 uketimer over 3 år) kan brukes til valg av programfag (valgfrie programfag) både fra eget programområde og fra andre studieforbereidende utdanningsprogrammer.
- Elever i de studieforbereidende utdanningsprogrammene kan velge valgfrie programfag fra alle studieforbereidende utdanningsprogram så lenge elevene oppfyller krav til spesialisering/fordypning.

1.3.1 og 1.3.3 Fellesfagene, programfag og valgfrie programfag

Norsk Lektorlag er glad for Stortingets beslutning om at krav til generell studiekompetanse er skjerpet ved at omfanget av matematikk er økt, og at det er innført krav om 2. fremmedspråk. Det er imidlertid høyst problematisk at man vil gjøre dette uten å øke timetallet. I studiespesialiserende utdanningsprogram er timetallet per år 1122 timer. Dette innebærer at elevene i gjennomsnitt må ha minst 30 uketimer per år, mens elever i programområde for formgivingsfag, er timetallet 1309 timer med gjennomsnitt minst 35 uketimer per år.

Norsk Lektorlag mener at det studiespesialiserende programmet bør ha minst 33 uketimer slik at det blir plass til at historiefaget beholder 7 uketimer, og slik at det blir større plass til timer i fordypning eller valg av programfag fra andre studieforbereidende program. Det er særlig viktig at også det kulturelle/praktisk-estetiske aspektet ved tilbudet styrkes, jfr. departementets forslag 8e. Norsk Lektorlag ser det som særlig positivt at elever på studiespesialiserende program kan få velge programfag innen musikk, dans, drama og idrett.

Fellesfaget i matematikk, Vg1

Det er foreslått to adskilte løp i matematikk, et teoretisk og et praktisk. Norsk Lektorlag mener det er meget viktig at dette skillet mellom de to løpene blir opprettholdt. Noen elever vil ha behov for overgang mellom de to retningene. Man kan imøtekomme dette ved at læreplanene kan å legge opp til lignende emner i begynnelsen av høstsemesteret.

Realfagene og ordningen for programfag i Vg1 og Vg2:

Det er foreslått 5 uketimer programfag i Vg1, 10 i Vg2 og 15 i Vg3. Dette er ikke en god ordning for realfagene. Flere av fagene (matematikk, fysikk, kjemi og kanskje biologi) er uaktuelle som programfag i Vg1, da de bygger på fellesfagene i matematikk og/eller naturfag. Den klassiske realfagskombinasjonen med full fordypning i matematikk, fysikk og kjemi er ikke mulig med den foreslåtte ordningen, noe som er svært uheldig sett på bakgrunn av behovet for å gjenreise realfagene i norsk skole.

Hvis man åpner for mindre programfag (uten mulighet for fordypning) på 2 og/eller 3 uketimer, så er det mulig å gi programfaget i Vg1 et tilfredsstillende naturfaglig innhold.

Matematikken i Vg2

Matematikk er et felles fag med 5 uketimer i Vg1 og 3 uketimer i Vg2. Hvis man ønsker å ta matematikk som programfag i Vg2, så får man i alt 8 uketimer i matematikk i Vg2. Dette kan oppfattes som svært mye av mange elever, og det er all grunn til å frykte at resultatet vil bli at færre tar full fordypning i matematikk. Problemet blir forsterket av liten plass til programfagi Vg2, se punktet ovenfor. En nedgang i antall studenter med full fordypning i matematikk vil svekke rekrutteringen til høyere studier i realfag, og er derfor meget alvorlig. Dette vil også være i strid med intensjonen om å styrke realfagene.

Den beste løsning for å styrke matematikkfaget for dem som velger største fordypning, vil være 5+5+5. For de elevene som velger 5-timers programfag i matematikk i Vg2, vil da 3 timer matematikk fellesfag utgå. Disse elevene har oppfylt Stortingets mål om minst 8 timer matematikk.

Med en slik ordning vil realistelever med programfag i matematikk få 17 timer fellesfag i Vg2. Dette vil åpne plass for to programfag i tillegg til matematikk, og vil være en betydelig styrking av hele realfagstilbudet. Samlet timetall i Vg2 blir da 32 for disse elevene. Norsk Lektorlag mener at dette ville gi en god løsning for realfagene i denne reformen. Dersom elever med programfag i matematikk skal få 30 uketimer i alt, er det nødvendig med et annet 3-timerskurs for dem.

Elever som velger praktisk matematikk i Vg1, får et 3-timers oppfølgingkurs i Vg2. Hvis disse elevene senere ønsker større fordypning i matematikk, må de vise at de har kompetanse til å starte på programfaget i Vg2 (evt. ta det i Vg3) ved å gå opp til en prøve (eksamen).

1.4 Om yrkesfaglige utdanningsprogram

1.4.1 Fellesfagene

Departementets forslag nr.9:

Fellesfaget engelsk og fellesfaget samfunnsfag utvides hver med én uketimer i Vg2.

Norsk Lektorlag slutter seg til departementets vurderinger og forslag om å styrke fagene engelsk og samfunnsfag i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

1.4.2 Felles programfag

Norsk Lektorlag ser positivt på at Faglige råd har ansvar for å utarbeide kompetanseplattformer og gi råd om hvordan yrkesfaglige utdanningsprogrammer skal inndeles i programområder der hvert programområde skal bestå av felles programfag og prosjekt til fordypning.

Departementets forslag nr. 10:

- a) Hvert felles programfag skal ha minimum 10 uketimer.
- b) Elevene skal kunne bruke prosjekt til fordypning til å arbeide med ønsket lærefag eller til andre lærefag de ønsker å gjøre seg kjent med innen utdanningsprogrammet. For elever som ønsker generell studiekompetanse, kan timene til prosjekt til fordypning brukes til fellesfag.

Norsk Lektorlag vil advare mot at den muligheten som åpner for at prosjekt til fordypning kan brukes til fordypning i fellesfag, lett kan bli til ordninger som svekker det yrkesfaglige programmet som sådan. Elevene i yrkesfaglige program bør derfor ha rett til et yrkesfaglig prosjekt til fordypning, slik at de ikke kan presses til å "velge" fordypning i fellesfag fordi det er billigere og/eller enklere for skoleeier å tilby undervisning i fellesfag.

Påbygging til generell studiekompetanse(Vg3)

Departementets forslag nr. 11:

a) For å få tilstrekkelig tid til matematikk og 2. fremmedspråk i Vg3 påbygging, går timer til kroppsøving og timer til valg ut.

Norsk Lektorlag er enig i at det er nødvendig å skjerpe kravene til generell studiekompetanse. Dette må nødvendigvis føre til at påbygning til generell studiekompetanse blir et krevende løp. Norsk Lektorlag mener derfor at kurset bør tilbys i 2-årige løp for dem som ønsker det. Ved et slikt 2-årig løp vil det være mulig at man lokalt i det minste kan gi ikke-obligatoriske tilbud om kroppsøving til elever som tar påbygning.

2 BRUK AV POENG

Norsk Lektorlag ser det som positivt at kvaliteten på norsk utdanning gjøres sammenlignbar med tilsvarende utdanning i andre land. Det er også viktig at norsk ungdom lett kan få sin kompetanse vurdert slik at de ikke hindres i tilgang til studier og arbeid i utlandet.

Som et skritt på veien til å sikre kvaliteten blir det viktig at norsk skole dokumenterer både kvalitet og kvantitet. Sett på bakgrunn av fjorårets rapporter fra PISA og TIMSS er det derfor viktig at en eventuell overgang til et poengsystem ikke bidrar til å tilsløre faglige svakheter i norsk skole, men snarere kan bidra til å skjerpe systemet.

Dersom poengberegning skal representere et fremskritt i forhold til dagens system basert på timetall, må poengene også dokumentere faglig nivå. Fastsetting av faglig nivå må innebære former for ekstern vurdering, sentralgitte eksamener og eksterne sensorer. Man bør også vurdere former for utveksling av sensorer innen språkfag og realfag for at norske studiepoeng skal holde god internasjonal standard.

Poengsystemet bør dessuten knyttes til lærerkompetanse. Norsk Lektorlag kan ikke se at standpunkt karakter gitt av faglærer uten formell faglig kompetanse skal kunne gi studiepoeng.

Dokumentasjon av kvantitet bør knyttes til elevens rett til en gitt undervisningsmengde og skoleeiers plikt til å tilby en slik, jfr. Innledningen.

Gro Elisabeth Paulsen

Gro Elisabeth Paulsen
Leder
Norsk Lektorlag